

пи;

– коли бажає отримати кращий для себе вирок суду.

Констатуючи вищесказане, слід відмітити, що важливою слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні групового хуліганства є допит підозрюваних. Під час його проведення з'ясовується велика кількість обставин, що дають змогу будувати слідчі версії, орієнтувати під час проведення інших процесуальних дій. Під час допитів застосовується ряд тактичних прийомів: встановлення психологічного контакту із допитуваним; викладання показань у формі вільної розповіді; постановку запитань; застосування науково-технічних засобів; пред'явлення доказів; створення уявлення про інформованість слідчого.

1. Бахін В. П. Кримінальний вибух: поняття, характеристика, аналіз, розслідування / ISSN 1995-6134 24 В. П. Бахін, М. А. Михайлов ; за ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К., 2001. – 132 с.

2. Крикунов А.Е. Расследование хулиганства. – Лекция. – Киев. – НИ и РИО Киевской высшей школы МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1978. – 44 с.

3. Криміналістика (курс лекцій) : навчальний посібник / О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, К. О. Чаплинський, Ю. А. Чаплинська. – Д. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – 362 с.

4. Следственные действия : учебник для магистров / М. В. Савельева. А. Б. Смушкин. – М. : Юрайт, 2012. – 273 с.

Казначесв Д.Г.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ

Під час оперативно-розшукової протидії злочинам дуже часто виникають ситуації коли є сумніви у правдивості інформації, що надається особою щодо обставин, які є предметом розслідування і без використання спеціальних знань отримати будь-які відомості щодо них неможливо або вкрай важко.

Прикладом такого використання спеціальних знань та спеціальної техніки під час оперативно-розшукової протидії злочинам є застосуванням поліграфа.

Застосування поліграфа – це опитування з використанням комп'ютерного технічного засобу (поліграфа), під час якого здійснюється аналіз (оцінка) динаміки психофізіологічних реакцій опитуваної особи у від-

повідь на психологічні стимули, задані у вигляді варіантів відповідей, предметів, схем, фото тощо.

Поліграф – комп'ютерний технічний засіб, що відповідно до його технічних характеристик здійснює реєстрацію змін психофізіологічних реакцій людини у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів, не завдає шкоди життю, здоров'ю людини та навколишньому середовищу;

Метою проведення опитування є отримання ймовірної та орієнтувальної інформації, яку іншим шляхом отримати неможливо, для її використання в діяльності щодо попередження та виявлення протиправних дій.

Опитування із застосуванням поліграфу не передбачає отримання незаперечних результатів щодо реагування особи на психологічні стимули, а висновки за наслідками використання поліграфа мають виключно ймовірний та орієнтувальний характер.

Результати опитування не тягнуть правових наслідків, не можуть бути підставою для прийняття будь-яких рішень стосовно особи, а використовуються виключно як відомості ймовірного або орієнтувального характеру для можливого формування у працівників оперативних підрозділів Національної поліції внутрішнього переконання для здійснення заходів у сфері службової діяльності (висунення оперативно-слідчих версій та визначення найоптимальніших шляхів з їх перевірки).

Результати опитування не мають будь-якої доказової сили, а лише орієнтують на здобуття матеріальних та інших доказів у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Підставою для необхідності застосування поліграфа є документально підтвержені сумніви у правдивості інформації, що надається особою щодо обставин, які є предметом розслідування або перевіряються у встановленому законодавством порядку коли іншим шляхом отримати будь-які відомості щодо них неможливо.

До здійснення опитування із використанням поліграфа та проведення психофізіологічного інтерв'ю допускаються спеціалісти, які пройшли відповідну підготовку та допущені до цієї роботи.

Робота спеціаліста поліграфа здійснюється з дотриманням Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Кримінального процесуального Кодексу, Законів України “Про державну службу”, “Про засади запобігання і протидії корупції”, “Про Національну поліцію”, “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про інформацію”, “Про захист персональних даних”, та інших нормативно-правових актів.

Оскільки опитування із застосуванням поліграфа являє собою комплексну процедуру, що має свої особливості залежно від спрямованості та завдань, то її проведення передбачає дотримання таких загальних принципів: добровільної згоди, правомірності, комплексності та всебічного забезпечення прав людини.

Згідно з принципом добровільної згоди спеціаліст поліграфа починає опитування із використанням поліграфа лише за умови отримання письмової згоди особи і обов'язково пересвідчившись у тому, що ця згода справді добровільна, а не є наслідком примусу або тиску з боку сторонніх чи зацікавлених осіб.

Відмова особи від участі в опитуванні із використанням поліграфа не може тягти утиску особи, порушення її законних прав та свобод.

За принципом правомірності опитування із застосуванням поліграфа проводиться тільки за наявності відповідного завдання та в межах визначеного кола питань, про що спеціаліст поліграфа повідомляє особу, яка опитується.

Ініціатива щодо опитування також може належати особі, стосовно якої, на її думку, висунуті безпідставні звинувачення або підозри.

Принцип забезпечення прав і свобод людини (невтручання в приватне і сімейне життя, відсутність посягань на свободу думки, совісті і релігії, вираження поглядів, задекларовані статтями 8-10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) для спеціаліста поліграфа є провідним.

Особа повинна знати, щодо якої події проводиться її опитування із використанням поліграфа, бути ознайомленою зі змістом тестів, має право відмовитись від обстеження на будь-якому етапі, не давати пояснень щодо виникнення у неї тих чи інших реакцій.

Сфери можливого використання поліграфа під час оперативно-розшукової протидії злочинам:

- звужування кола підозрюваних та ймовірно причетних осіб до події, що перевіряється;

- виявлення можливості причетності особи, яка опитується, до планування, підготовки або вчинення правопорушення;

- оцінювання правдивості свідчень, наданих особою;

- одержання інформації орієнтувального характеру про підготовку або вчинення правопорушень, щодо напрямів здобуття доказів;

- отримування ймовірної та орієнтувальної інформації про механізм і спосіб здійснення правопорушення;

- визначення оперативно-слідчих версій та проведення першочергових оперативно-розшукових заходів для виявлення, розкриття та припинення правопорушень.

По закінченні опитування спеціаліст поліграфа знайомить особу з результатами опитування щодо її реагування на пред'явлені психологічні стимули, з'ясовує, чи бажає особа ознайомитися з довідкою, та інформує про можливість та порядок ознайомлення.

Після закінчення роботи спеціаліст поліграфа готує довідку про результати проведеного опитування в якій зазначаються:

1) підстави для проведення опитування із використанням поліграфа (правдивість якої саме інформації, що надається особою, викликає сумнів та

якими документами ці сумніви підтверджуються) та його мета (питання, що повинні бути вирішені спеціалістом поліграфа);

прізвище, ім'я та по батькові особи, з якою проводилося опитування;
місце і час проведення опитування із використанням поліграфа;
поліграф, що використовувався, та кількість каналів реєстрації психофізіологічних показників;

назви основних блоків тесту;

загальні відомості про спеціаліста поліграфа;

2) опис отриманих результатів та їх обговорення:

отримані позитивні реакції по кожному пред'явленому тесту;

особливості поведінки особи, з якою проводилось опитування;

3) висновки:

аналіз реагувань, що були зафіксовані під час проведення опитування із застосуванням поліграфа;

обґрунтування найбільш перспективних оперативно-слідчих версій, необхідності проведення певних оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій, перевірка отриманої орієнтувальної інформації, а також результатів з'ясування поставлених ініціатором питань;

характеристика поведінки особи, яка опитувалась;

4) відмітка про ознайомлення опитуваного з довідкою.

У довідці спеціаліста поліграфа зазначається, що висновки носять ймовірний та орієнтувальний характер, не можуть бути використані як доказ, а потребують додаткової перевірки та пошуку доказів в установленому законодавством порядку.

Кириченко О.В.

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ІНФОРМАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Протидія злочинності не може бути достатньо ефективною, якщо бракує необхідної інформації. Без неї неможливо сформулювати цілі протидії, надати оцінку ситуації, визначити проблеми, спрогнозувати подальший розвиток подій, підготувати організаційно-тактичні рішення та проконтролювати їх виконання. Тому однією із найважливіших складових механізму регулюван-